

Одеський національний медичний університет
Медичний факультет №2
Кафедра фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізичного виховання і
валеології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ, СПОРТИВНА МЕДИЦИНА»

Обсяг курсу	Медичний факультет – 3,0 кредити ЄКТС, 90 год.
Семестр, рік навчання	IV рік, VII семестр
Дні, час, місце	За розкладом
Викладач (-і)	1. Юшковська Ольга Геннадіївна. Завідувачка кафедри, доктор медичних наук, професор. med_rehab@ukr.net 2. Кухар Наталя Миколаївна. Доцент, кандидат медичних наук. kuhar_nataliya@ukr.net 3. Плакіда Олександр Леонідович. Доцент, кандидат медичних наук. Відповідальний за міжнародну роботу, наукову роботу та науковий студентський гурток кафедри. aplakida01@gmail.com 4. Семененко Олег Валерійович. Асистент, відповідальний за післядипломну роботу кафедри. osemenenko447@gmail.com 5. Філоненко Олена В'ячеславівна. Асистент, alena.filonenko@gmail.com 6. Шахназарян Камо Едуардович. Асистент, kamsax@rambler.ru
Контактний телефон	+380(48) 723-05-68, +380 (48) 728-50-30,
E-mail	sportmed@onmedu.edu.ua
Робоче місце	Кафедра фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізичного виховання і валеології, адреса: м. Одеса, вул. Ольгіївська, 4-А, тел;
Консультації	Четвер - 15.00 – 17.00. Субота – 9.00 – 12.00. Проводяться черговим викладачем згідно графіку чергувань. (На період дії карантину – Viber, on-line Zoom).

КОМУНІКАЦІЯ

Система організації занять, здійснюється за допомогою E-mail кафедри: sportmed@onmedu.edu.ua, а також за допомогою месенджерів Viber, Facebook та Telegram і використання платформи Zoom і/або Microsoft Teams.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

«Фізична реабілітація та спортивна медицина», як навчальна дисципліна це використання фізичних вправ і природних чинників у комплексному процесі відновлення здоров'я, фізичного стану і працездатності хворих та інвалідів з лікувальною і профілактичною метою. Вона є невід'ємною складовою частиною медичної реабілітації та застосовується до всіх її періодів та етапів. Фізичну реабілітацію застосовують в соціальній та професійній реабілітації. Її засобами є: лікувальна фізична культура і масаж, фізіотерапія, механотерапія і т.д. Призначення засобів фізичної реабілітації, послідовність застосування її форм і методів визначаються характером перебігу захворювання, загальним станом хворого, періодом і етапом відновлення, руховим режимом.

Спортивна медицина є клінічна дисципліна, яка вивчає позитивний і негативний вплив фізичних навантажень різної інтенсивності (від гіпо до гіпердинамії) на організм

здорової і хворої людини. Спортивна медицина сприяє раціональному використанню засобів фізичної культури і спорту для гармонійного розвитку людини, зміцнення його здоров'я, підвищення загальної і спеціальної працездатності, профілактики захворювань.

Пререквізити курсу: базується на вивченні студентами українська мова (за професійним спрямуванням), нормальної анатомії, нормальної фізіології, патологічної анатомії, патофізіології, фармакології, біохімії, пропедевтики педіатрії, загальної хірургії, клінічної анатомії і оперативної хірургії, медичної психології, пропедевтики внутрішньої медицини, травматології і ортопедії, акушерства і гінекології, неврології, екстреної та невідкладної медичної допомоги.

Постреквізити курсу: закладає основи для вивчення студентами мануальної терапії, косметології, актуальних проблем фізіотерапії, курортології та реабілітації, інформаційних технологій в медицині, основ рефлексотерапії.

Метою викладання навчальної дисципліни «Фізична реабілітація і спортивна медицина» є: формування у студентів цілісного уявлення про можливості, форми і методи медичного контролю при проведенні лікувальної фізкультури, розуміння значення своєчасного застосування засобів лікувальної фізкультури в комплексному лікуванні і реабілітації хворих медичного профілю, а також в попередженні професійних захворювань у лікарів.

Основне завдання вивчення спортивної медицини полягає в тому, щоб на базі фундаментальних знань, отриманих у процесі проходження медичних, біологічних і клінічних дисциплін, дати студентам необхідні знання, уміння і навички з використання основних форм, засобів і методів спортивної медицини у своїй майбутній практичній діяльності.

Метою курсу фізичної реабілітації є навчити студентів використовувати засоби фізичної культури у своїй практичній діяльності для якнайшвидшого відновлення порушених у процесі захворювання чи ушкодження функцій, підвищення фізичної працездатності, попередження наслідків патологічного процесу.

Очікувані результати.

В результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні знати:

знати:

- специфіку, підходів відповідно до біо-психо-соціальної моделі;
- стратегії фізичної реабілітації (відновлення та компенсації) та їх патофізіологічне підґрунтя, реабілітаційний прогноз;
- принципи пацієнтцентричності в фізичної реабілітації та спортивної медицини;
- принципи організації фізичної реабілітації;
- принципи встановлення цілей в фізичної реабілітації та спортивної медицини;
- права, обов'язки та відповідальність лікаря з фізичної реабілітації та спортивної медицини;
- реабілітаційні технології у спортивної медицині;
- принципи створення та застосування індивідуальної програми фізичної реабілітації;
- значення та вміння застосовувати принципи ефективного співробітництва з іншими фахівцями сфери охорони здоров'я, зокрема фахівцями фізичної реабілітації та спортивної медицини;
- нормативні акти в галузі системи охорони здоров'я, особливо в області захисту прав пацієнтів;
- принципи доказової медицини, зокрема принципи доказової медицини в фізичної реабілітації та спортивної медицини;
- принципи медичної етики та деонтології;
- чинне законодавство та нормативні документи, що регламентують діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я;
- основи права в медицині;

- показники роботи лікувально-профілактичної установи, реабілітаційного закладу, диспансерного нагляду та лікарського контролю;
- загальні принципи діагностики та лікування захворювань внутрішніх органів, нервової системи, принципи лікування травматичних ушкоджень у дитячому віці та у дорослих;
- принципи та основні медичні проблеми перехідних періодів життя людини;
- чинне законодавство та принципи проведення медико-соціальної експертизи;
- форми і методи санітарної освіти серед населення;
- правила оформлення медичної, реабілітаційної та медико-експертної документації;
- передові інформаційні та Інтернет технології;
- сучасну наукову літературу та науково-практичну періодику за фахом, методи її аналізу та узагальнення.

вміти:

- визначати і правильно документувати необхідні відомості про пацієнта, щоб отримати інформацію і враховувати думки колег та інших експертів;
- оцінювати та адекватно реагувати на індивідуальні потреби та зміни стану здоров'я пацієнтів;
- керуватися чинним законодавством України про охорону здоров'я та нормативно-правовими актами, що визначають діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я, організацію фізичної реабілітації та спортивної медицини;
- поліпшувати фізичне, розумове функціонування та активність хворих, сприяти підвищенню якості їх життя та забезпеченню повноцінного соціального функціонування (участі). При необхідності безпосередньо лікувати відповідну хворобу пацієнта, який отримує реабілітаційну допомогу. У випадку тривалих симптомів захворювання, функціонування, активність та участь мають бути поліпшені із використанням спеціалізованих методів та технік в рамках фізичної реабілітації;
- надавати невідкладну медичну допомогу при гострих станах, зокрема тих, що можуть виникнути протягом проведення фізичної реабілітації;
- працювати в тісному контакті з суміжними спеціалістами та службами;
- брати участь у моніторингу здоров'я населення, сприяти поширенню знань з організації фізичної реабілітації серед населення;
- дотримуватися принципів медичної деонтології;
- планувати свою роботу та здійснювати аналіз її результатів;
- вести лікарську та реабілітаційну документацію. Постійно удосконалювати свій професійний рівень.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекційних занять (10 год.), практичних занять (30 год.), самостійної роботи студентів (50 год.).

Під час викладання дисципліни будуть використовуватися наступні методи навчання: словесні (лекція, бесіда); наочні (мультимедійні презентації, схеми, таблиці); практичні заняття з використанням манекенів; робота з підручником (самостійна робота студентів), виконання індивідуальних самостійних завдань.

Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Спортивна медицина

Тема 1 Сучасні уявлення про спортивну медицину. Основні завдання і зміст лікарського контролю. Методика комплексного лікарського обстеження.

Тема 2. Дослідження та оцінка функціонального стану серцево-судинної, дихальної та вегетативної нервової систем за допомогою функціональних проб.

Тема 3. Визначення та оцінка загальної фізичної працездатності та аеробної продуктивності. Толерантність до фізичних навантажень. Визначення та оцінка фізичного

розвитку людини.

Тема 4. ЛПС. Загальна характеристика впливу фізичних навантажень різної інтенсивності на організм. Аналіз результатів комплексного лікарського обстеження. Лікарський висновок.

Розділ 2. Фізична реабілітація

Тема 5. Загальні основи фізичної реабілітації. Фізична реабілітація у паліативній та хоспісній медицині.

Тема 6. Основи лікувального масажу.

Тема 7. Фізична реабілітація при захворюваннях органів дихання, травлення, нирок та порушеннях обміну речовин.

Тема 8. Фізична реабілітація при захворюваннях серцево-судинної системи.

Тема 9. Фізична реабілітація в травматології та ортопедії.

Тема 10. Фізична реабілітація при оперативних втручаннях на органах грудної і черевної порожнин.

Тема 11. Фізична реабілітація при захворюваннях та травмах центральної та периферичної нервової системи.

Тема 12. Особливості фізичного виховання немовлят. Фізична реабілітація хворих дітей раннього віку.

Перелік рекомендованої літератури

Основна література:

1. О.Г. Юшковська, Т.Ю. Круцевич, В.Ю. Середовська, Г.В. Безверхня. Самостійні заняття з фізичного виховання Методичний посібник для студентів медичних та фармацевтичних закладів. Одеса, 2011. – 269 с.
2. Саналогія. Основы управления здоровьем: монография / Г.Л. Апанасенко, Л.А. Попова, А.В. Магльований. – LAMBERT (Германия), 2012. - 404 с.: рис., табл.
3. Магльований А.В. Саналогія. Основы управления здоровьем : монография / Г.Л.Апанасенко, Л.А.Попова, А.В.Магльований. – LAMBERT (Германия), 2012.- 404 с. : рис., табл.
4. Фізична реабілітація, спортивна медицина : підручник для студ. вищих мед. навч. закладів / В. В. Абрамов, В. В. Клапчук, О. Б. Неханевич, А.В.Магльований [та ін.] ; за ред. професора В. В. Абрамова та доцента О. Л. Смирнової. – Дніпропетровськ, Журфонд, 2014. – 456 с. : іл. 79
5. Фізична реабілітація хворих на ішемічну хворобу серця. Юшковська О.Г. Монографія /Одес. держ. мед. ун-т – Одеса: – 2010. – 224 с.
6. Основы физической реабилитации: учебник для студентов вузов / О.К. Марченко. – К.: Олимп. лит., 2012. – 528 с.
7. Фізична реабілітація, спортивна медицина: підручник для студентів вищих мед. навч. закладів / В.В. Абрамов, В.В. Клапчук, О.Б. Неханевич [та ін.]: за ред. професора В.В. Абрамова та доцента О.Л. Смирнової. – Дніпропетровськ, Журфонд, 2014. – 456 с.: іл. 79.
8. Физическая и реабилитационная медицина: национальное руководство /под редакцией Г.Н. Пономаренко. – М.: ГЭОТАР – Медиа, 2016. – 688 с.
9. Физическая реабилитация: методические рекомендации к практическим занятиям для студентов 4 курса медицинского факультета) /О.Г. Юшковская, Н.Н. Кухар, А.Л. Плакида – Одеса: «Полиграф», 2016. – 160 с.
10. European Union of Medical Specialists (UEMS) Section of Physical & Rehabilitation Medicine: A position paper on physical and rehabilitation medicine in acute settings./ Ward A., Gutenbrunner C., Damjan H., Giustini A., Delarque A. // J Rehabil Med. – 2010 (42): P.417–424.
11. DeLisa's. Physical Medicine and Rehabilitation / DeLisa's. – Lippincott Williams & Wilkins; Fifth, North Am, 2010. – 2432 с.
12. R.L. Braddom. Physical Medicine and Rehabilitation / R.L. Braddom. – England: Elsevier Science, 2011. – 1536 с.

13. A position paper on physical & rehabilitation medicine programmes in post-acute settings / Ward A., Gutenbrunner C., Giustini A., Delarque A., Fialka-Moser V., Kiekens C., Berteau M., Christodoulou N. // J Rehabil Med 2012; (44): 289–298.

14. WHO World Report on Disability [Internet]. WHO. [cited 2014 Nov 8]. Available from: http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/en/

15. WHO global disability action plan 2014-2021 [Internet]. WHO. [cited 2014 Oct 21]. Available from: <http://www.who.int/disabilities/actionplan/en/>

16. World Health Organization. Rehabilitation 2030: a call for action: Meeting report [Internet]. WHO; 2017. Available from: <http://www.who.int/disabilities/care/rehab-2030/en/>

17. European Physical and Rehabilitation Medicine Bodies Alliance. White Book on Physical and Rehabilitation Medicine in Europe. Eur J Phys Rehabil Med 2018. - Vol.54(2). - P.125-321.

Додаткова література:

1. Улащик В.С. Общая физиотерапия: учебник /В.С. Улащик И.В. Лукомский – Минск, 2010.

2. Пономаренко Г.Н. Физические методы лечения: справочник. – 4-е изд., перераб. и доп. – СПб., 2011.

3. Пономаренко Г.Н. Физиотерапевтическая помощь в медицинских организациях – СПб., 2012.

4. Организация физиотерапевтической помощи: методическое пособие / под ред. Г.Н. Пономаренко. – СПб., 2013. – 136 с.

5. Пономаренко Г.Н. Основы молекулярной физиотерапии. /Г.Н. Пономаренко, В.С. Улащик – СПб., 2014. – 288 с.

6. Самостійні заняття з фізичного виховання. Навчальний посібник / О.Г. Юшковська, Т.Ю. Круцевич, В.Ю. Середовська, Г.В. Безверхня. – Одеса: Одес. Нац. Мед. ун-т., 2014 – 302 с. – (Б-ка студента-медика).

7. Физиотерапия. Классический курс /под ред. С.Б. Портера: пер. с англ. под ред. Г.Н. Пономаренко. – СПб.: Человек, 2014. – 761 с.

8. Епифанов В.А. Медицинская реабилитация /В.А. Епифанов, Е.Е. Ачкасова – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2015. – 672 с.

9. Физическая терапия в реабилитации больных ишемической болезнью сердца: метод. рекомендации. – М.: НОРФРМ, 2015. – 40 с.

10. Спортивная медицина: Учебник для студентов ВУЗ физического воспитания и спорта / Л.Я-Г. Шахлина, Б.Г. Коган, Т.А. Терещенко, В.П. Тищенко, С.М. Футорный; под ред. Л.Я-Г. Шахлиной. – Киев: Наукова думка, 2016. – 452 с.: ил.

11. Gutenbrunner C., Tederko P., Grabljevec K., Nugraha B., Responding to the World Health Organization Global Disability Action Plan in Ukraine: developing a National Disability, Health and Rehabilitation Plan J Rehabil Med. – 2018 (50). – P.338–341

Інформаційні ресурси

– <http://www.mon.gov.ua> Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

– <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808-12> Закон України «Про фізичну культуру і спорт».

– <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12> Закон України «Про освіту».

– <http://www.nbuv.gov.ua/>– Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

– <http://library.gov.ua/>– Національна наукова медична бібліотека України.

– <http://osvita.ua/vnz/>– Вища освіта в Україні.

– <http://metodportal.com/taxonomy/term/35> – Методичний портал «Фізичне виховання».

– <http://www.tmfv.com.ua/>– журнал «Теорія та методика фізичного виховання».

– <http://www.breath.ru/v.asp?articleid=937> калькулятор калорій онлайн

ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання поточної навчальної діяльності. Засвоєння кожної теми контролюється на практичних заняттях. Успішність студента оцінюється за традиційною шкалою оцінками "5", "4", "3", "2".

На практичному занятті оцінювання успішності вивчення кожної теми проводиться за традиційною 4-ри бальною шкалою (2,3,4,5).

«відмінно» – виставляється за повне та глибоке засвоєння програмного матеріалу, повний та вільний його переказ, відсутність труднощів при відповіді, вірне обґрунтування практичних рішень, знайомство з монографічною літературою.

«добре» – виставляється за повне знання програмного матеріалу, грамотний переказ, відсутність значних помилок у відповіді на питання, наявність незначних труднощів у відповіді, вірне обґрунтування практичних рішень.

«задовільно» – виставляється при неповному знанні програмного матеріалу, допущення значних промахів, недостатньо вірних відповідей, порушення послідовного переказу матеріалу, труднощі при обґрунтуванні практичних рішень.

«незадовільно» – незнання значної частини програмного матеріалу, допущення значних помилок, невміння прийняти та обґрунтувати практичне рішення.

На практичному занятті також може використовуватися тестовий контроль (10 тестів – 10 хв.), які оцінюються наступним чином:

1. 9-10 вірних відповідей - "5"
2. 7-8 вірних відповідей - "4"
3. 5-6 вірних відповідей - "3"
4. менше 5 вірних відповідей - "2"

Оцінювання самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному практичному занятті.

Оцінювання індивідуального завдання

Виконання індивідуального завдання зараховується студенту лише після успішного його захисту на практичному занятті. В залежності від якості виконання та захисту за індивідуальне завдання студент може отримати традиційні оцінки «5», «4» та «3».

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по їх завершенню. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою як сума балів за поточний контроль знань і має визначення за системою ECTS та шкалою, прийнятою в Україні.

Сума балів з дисципліни за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
Від 170 до 200 балів	Відмінно (A) (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
Від 155 до 169 балів	Дуже добре (B) (вище середнього рівня з кількома помилками)
Від 140 до 154 балів	Добре (C) (в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
125-139	Задовільно (D) (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
111 (min) - 124	Достатньо (E) (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
60-110	Незадовільно (FX) (з можливістю повторного складання)

Оцінювання дисципліни

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою як сума балів за поточний контроль знань і має визначення за системою ECTS та шкалою, прийнятою в Україні.

Оцінювання самостійної роботи студента

Матеріал для самостійної роботи студентів, який передбачений в темі практичного заняття одночасно із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться на самостійне опрацювання і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюються під час підсумкового модульного контролю.

Оцінювання індивідуальної роботи студента

Кількість балів за індивідуальну роботу студента не перевищують 4 балів. Бали за індивідуальну роботу додаються до суми балів за поточну навчальну діяльність студента. Бали за індивідуальну роботу можуть отримати студенти, які написали і доповіли реферати з рекомендованих тем з використанням додаткової літератури та зайняли призові місця за участь в олімпіаді з дисципліни серед студентів свого ВНЗ і вищих навчальних закладів України

Конвертація традиційної оцінки з дисципліни по багатобальній шкалою

Особливе методологічне значення має питання конвертації результату вивчення студентом дисципліни за 200-бальною шкалою і подальше ранжування за рейтинговою шкалою (ECTS). Це необхідно для здійснення академічної мобільності студентів, надання студенту можливості продовжити навчання, по цій дисципліні, в іншому вузі або в іншій країні. Отриманий середній бал з дисципліни дозволяє здійснити конвертацію в оцінку за 200-бальною шкалою.

Приклад:

Середній бал за дисципліну	Оцінка за 200-бальною шкалою
5,0	200
4,38	X

$$X = (4,38 \times 200) : 5 = 175 \text{ балів}$$

ПОЛІТИКА КУРСУ**Політика щодо дедлайнів та перескладання**

Усі пропущені заняття мають бути відпрацьовані. Студент, який має пропуски практичних занять, повинен їх самостійно опрацювати (без отримання балів!).

Студент готує відповіді на питання з теми пропущеного заняття, які зазначені в методичних розробках кафедри. Під час самостійної роботи студент повинен підготувати теми занять, які передбачені методичними розробками кафедри.

Окремі, найбільш складні і незрозумілі для студента питання можна задати викладачу на початку відпрацювання пропущеного заняття.

Протягом відпрацювання студент:

- конспект лекцій;
- схеми, малюнки, які передбачені в процесі самостійної роботи студента;
- стислий конспект, який віддзеркалює основний фактичний матеріал теми.

Політика щодо академічної доброчесності

Обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами, а саме:

- ♦ самостійне виконання всіх робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою дисципліни «Фізична реабілітація, спортивна медицина»;

- ♦ посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ♦ дотримання прав законодавства про авторське право і суміжні права;
- ♦ надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Політика щодо відвідування занять та запізнь

Відвідування всіх видів навчальних занять є обов'язковим. Запізнення на всі види навчальних занять заборонено.

Мобільні пристрої

Під час проведення всіх видів аудиторних занять (лекцій, практичних занять), а також контрольних заходів (заключних практичних занять, іспиту) використання мікронавушників, телефонів, смартфонів, планшетів заборонено. Під час проведення дистанційного навчання в умовах особливого епідемічного режиму (адаптивний карантин) використовуються платформи Zoom і/або Microsoft Teams.

Поведінка в аудиторії

Поведінка в аудиторії під час проведення всіх видів навчальних занять (лекцій, практичних занять) має бути гідною студента медичного вишу. Викладачі та студенти мають перебувати в медичних халатах і шапочках, під час проведення очних занять в умовах особливого епідемічного режиму (адаптивного карантину) – в правильно одягнених захисних медичних масках або респіраторях.